

Pod koľkými uhlami
možno vidieť
verejný priestor?

Verejný priestor a ...

Verejný priestor je nielen záležitosťou estetickou vo svojom detaile, ale aj estetickou v globále mestskej i širšej krajiny, záležitosťou vysoko sociologickou, kultúrno – spoločenskou a komunitnou.

Verejný priestor ovplyvňuje naše každodenné myšlienky, náladu a psychickú pohodu. Napríklad aj svojou ergonómiou.

... historický vývoj

... urbanizmus

... architekti

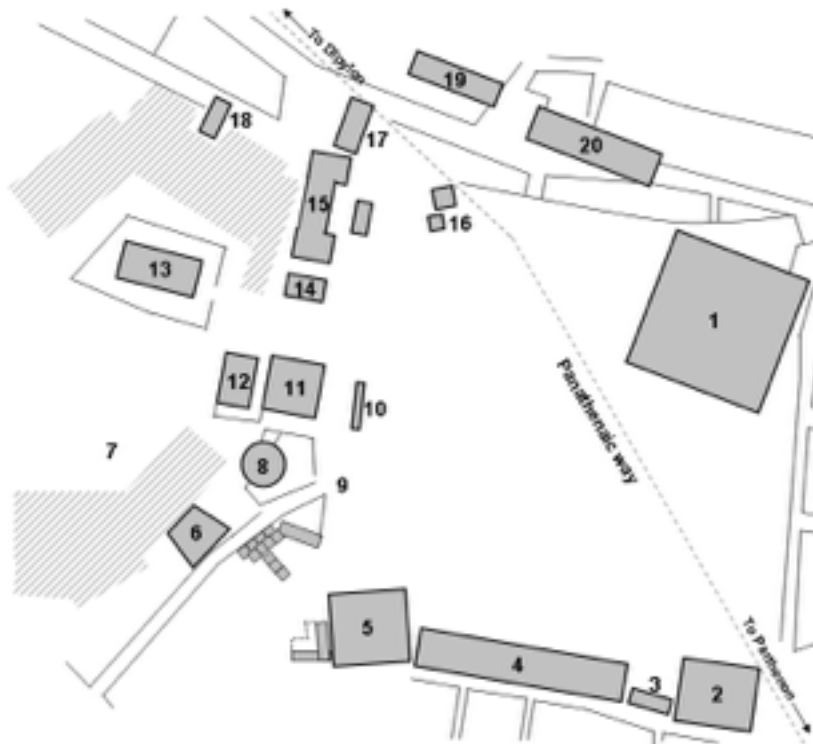
... zákony

... dobré i zlé príklady

POZNÁMKA POD ČIAROU: *Prezentované názory a skúsenosti sú mojím subjektívnym náhľadom a nemusia sa zhodovať s všeobecným názorom. Fotografie použité v prezentácii bez udania autora, sú fotografiami z archívu prednášajúceho.*

Verejný priestor a historický vývoj

Príklad zo staroveku

1 Peristylar Court, 2 Mint, 3 Enneacrounos, 4 South stoa, 5 Heliæa, 6 Strategeion, 7 Colonos Agoraios, 8 Tholos, 9 Agora stone, 10 Monument of the Eponymous Heroes, 11 Old Bouleuterion, 12 New Bouleuterion, 13 Temple of Hephaestus (Hephaestion), 14 Temple of Apollo Patroos, 15 Stoa of Zeus, 16 Altar of the Twelve Gods, 17 Royal stoa, 18 Temple of Aphrodite Urania, 19 Stoa of Hermes, 20 Stoa poikile

Aténska agora

- centrum verejného, spoločenského života a obchodného ruchu (od 6. stor. pred nar. Krista)
- Zmenárne
- Obchody s rybami, zeleninami a vôňami
- Verejná zábava
- Filozofia – agora bola pôsobiskom Sokrata
- Občianske stretnutia
- Súdy

Vznik verejných priestorov bol postupný - bez plánovania, štvorcovej pôdorysnej schémy, s rozumným usporiadaním funkcií...

Verejný priestor a historický vývoj

Príklad zo staroveku

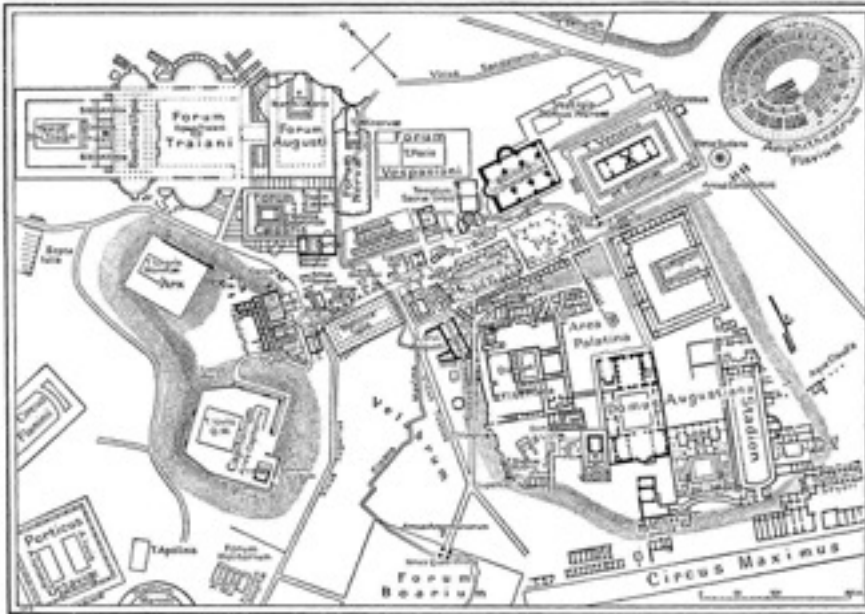

Foto : Stefan Bauer

Forum Romanum

- Priestor sa začal formovať už za vlády Etruskov (619-509 pred nar. Krista)
- Zásah do územia – odvodnenie pôvodných bažín
- Os fóra vytýčila Via Sacra – cesta sprievodov (najslávnejšia hlavná cesta Starovekého Ríma) spoločenská a náboženská funkcia od prvopočiatku.
- trhovisko
- miesto schôdziek ľudu
- súdne procesy
- neskôr boli trhy preložené inde
- všetok politický život Ríma

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a historický vývoj

Stredovek – 2. pol. 19. storočia

- Priestory v mestách boli využité na spoločenský život
 - Obchod - trhy
 - Súdy
 - Poprav
 - Pranierovanie
-
- Pred prvou realizáciou podpovrchovej kanalizácie ulice slúžili povrchovému odtoku splaškov
 - Boli **bez pravidelnej údržby**
 - Nad estetickou funkciou priestoru sa nikto tak nezamýšľal, dôležité bolo funkčné využitie - pre politické ciele a obchod.

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a historický vývoj

História verejných priestorov je väčšinou charakteristická :

- Neplánovaným etapovitým vznikom - „živelne, spontánne“
(s výnimkou niektorých presne a zámerne založených miest)
- Vysokou agregáciou rôznych funkcií
- Vysokou flexibilitou v priestore a čase
- Čitateľnou hierarchiou priestorových vzťahov v meste
- Reálnymi spoločenskými podmienkami potreby jeho vzniku
- Trvácny nadčasovým riešením, ktoré užívame podnes

Verejný priestor a historický vývoj

Banská Bystrica – 1859

Banská Bystrica – 2009

Verejný priestor a urbanizmus

Tvorba verejných priestranstiev dneška

versus historické charakteristiky

História pri tvorbe VP

- Neplánovaný postupný vznik „spontánnosť“
- Vysoká agregácia funkcií
- Vysoká flexibilita v priestore a čase
- Čitateľná hierarchia
- Reálne spoločenské potreby
- Trvácne nadčasové riešenie
- Kultúrno – spoločenské hodnoty

Súčasnosť pri tvorbe VP

- Územné plánovanie – uvedomelá regulácia funkcií v území
- Malo by platiť aj dnes, pokiaľ nejde o jasne funkčne vymedzené VP
- Zle postavená a skostnatelá nepružná legislatíva, brániaca flexibilita
- Hierarchia sa stráca v ekonomike územia (zahusťovanie CMZ, sídliská panelákov)
- Investori nereagujú na skutočné spoločenské objednávky, jediný partner VP je obec !
- Riešenie viazané na okolité funkcie, hrozba ďalšieho zahusťovania
- Esteticko – krajinárske hodnoty

Verejný priestor a urbanizmus

- Kompozičné nástroje urbanizmu - príklady :

- RYTMUS
- GRADÁCIA
- DOMINANTA
- AKCENTÁCIA
- DYNAMIKA
- KONCENTRÁCIA

Verejný priestor a urbanizmus

- Kompozičné nástroje urbanizmu - príklady :
- **Vyvolávanie pocitov :**
 - RYTMUS
 - **POKOJ, ISTOTA**
 - GRADÁCIA
 - **PODRIADENOSŤ**
 - DOMINANTA
 - **ZVEDAVOSŤ**
 - AKCENTÁCIA
 - **NETRPEZLIVOSŤ, NERVOZITA**
 - DYNAMIKA
 - **VZRUŠENIE, NEISTOTA**
 - KONCENTRÁCIA
 - **NAVÁZDANIE, NETRPEZLIVOSŤ**

Verejný priestor a urbanizmus

- **Urbanizmus**

- Stavebný zákon pokrýva územné plánovanie

Zákon 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)

§1, ods. 1 : Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa jeho zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

- **Priestorové plánovanie :**

- Prechádza do tretej dimenzie
- PP kladie dôraz na tvorbu priestoru a s ním aj predpokladov pre budúcu dobrú architektúru
- Priestorová (3D) regulácia územia je nevyhnutná, technické možnosti dneška vynikajúce
- **Žiaľ je značne zablokované zle postavenou legislatívou**

Verejný priestor a urbanizmus

- **Dobrý urbanizmus**
verejné priestory

- Akceptuje (pokiaľ nie sú vyslovene nevhodné)
- Dotvára
- Pretvára
- Hierarchizuje
- Determinuje (nové)
- Podriaduje vyšším záujmom

- **Zlý urbanizmus**
verejné priestory

- Popiera (panelákové sídliská)
- Devastuje (napr. nevhodné zahusťovanie CMZ)
- Vôbec nevytvára (suburbanizácia, zle komponované priemyselné zóny)

Verejný priestor a **urbanizmus**

- Negatívny znak nedávnej minulosti - **Sídlišká** :
- Absencia verejného priestoru, resp. jeho nedostatočná definícia
- VP už nieje priestorom pre stretávanie, iba pre premiestňovanie sa
- prostredie stráca sociálny význam,
- Ľudia sa nepoznajú, narastá anonymita, kriminalita, ...

Verejný priestor a **urbanizmus**

- Negatívny znak súčasnosti - **Suburbie** :
- Nie sú ani mesto, nie sú ani dedina, nie sú ani vidiek
- „**moderné**“ štvrte, kde z **90% úplne absentuje verejný priestor**
- Absencia vybavenosti
- Preťažovanie dopravy
- Sociologické problémy
- Pojem „zelená vdova“
- ***Máme dobrý stavebný zákon?***

Verejný priestor a urbanizmus

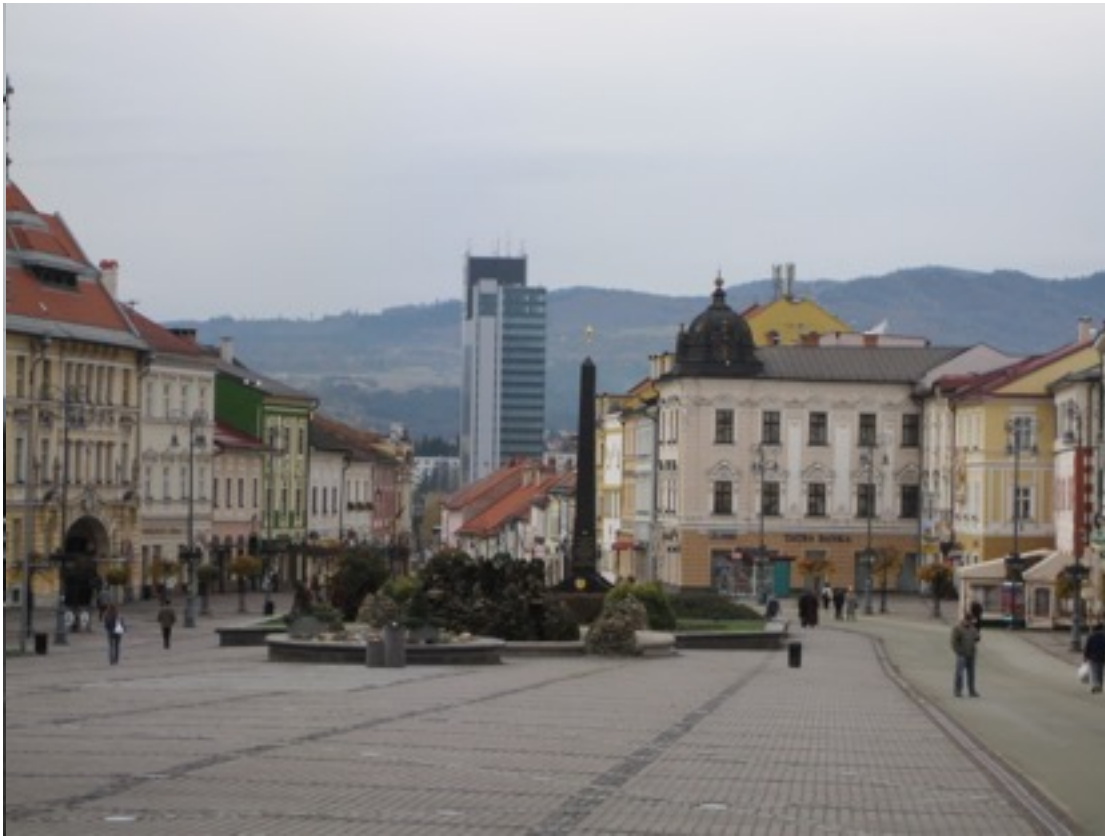
Za účelom zabezpečenia tvorby verejných priestranstiev je dnes nevyhnutné najmä :

- Zapojiť a motivovať kompetentných úradníkov, presadzovať dobré riešenia, byť nekompromisní - **odborné ZLOŽKY ÚRADOV!**
- Využiť zákonné možnosti na súvisiacu spoluúčasť stavebníkov (developerov) na tvorbe verejného priestoru (nielen stavbu treba postaviť) - **SÚVISIACE INVESTÍCIE** - UŽ V UPD?
- Správne motivovať stavebníkov – toto môžu aj architekti !
- Pôsobiť osvetovo – participácia a pod. - môžu aj architekti !

Verejný priestor a architekti

- Architekt – podľa Zák. č. 362/2005 Z.z. §3 ods. 1 : Autorizovaným architektom (ďalej len „architekt“) je ten, kto je zapísaný v zozname autorizovaných architektov. :-)
- Architektúra – multiodborová veda - *architekt by mal byť podľa možnosti aj: sociológ, ekonóm, technik, stavbár, energetik, umelec, klampiar, zámočník, stolár, estét, mediátor...*
- Architektúra – disciplína s konečným subjektívnym vnímaním výsledkov jednotlivých činností, t.j. : *čo sa páči mne, nemusí sa páčiť tebe...*
- Architekti – vnímanie architektonickej tvorby môže byť odlišné, jednak ako tvorba priestoru, jednak ako tvorba solitérnych hmôt...

Verejný priestor a architekti

Europa Business center B. Bystrica

- Budova dobrá ako **solitér**
- Vynikajúca **dominanta** vstupu do mesta
- No nerešpektujúca danosti historického vývoja mesta – *panoráma, silueta*
- Umiestnenie je otázne
- Realizácia zvolenského ESC v bezprostrednom centre mesta je prinajmenšom otázny, vnímajúc aj formu

Verejný priestor a architekti

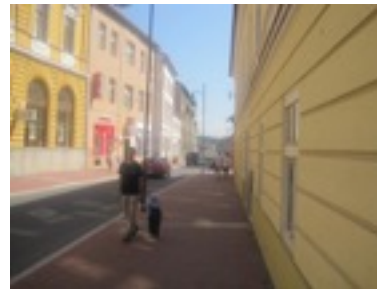
Majú to architekti jednoduché ?

Architekt v praxi:

- vzťah **ku klientovi** - nutné zlo, či invencia, od ktorej si treba nechať poradiť?
- vzťah **k verejnosti** – zodpovednosť za tvorbu, boj s jedinečnosťou a subjektivitou posúdenia architektúry
- vzťah **k autorite** (zákony, samospráva) – zodpovednosť za všetky aspekty tvorby
- vzťah **k vlastným pocitom** a invencii - musí (?) sa vedieť stotožniť s návrhom?

Verejný priestor a architekti

- Architekti vnímajú nedostatky, či absenciu verejných priestorov
- Ťažko sa presadzujú riešenia u investorov. Tí chcú hlavne rýchlu návratnosť investície
- Projekt **Mestské zásahy** v Bratislave
- Projekt **Re : Present BB - tvoriví > mestu** v Banskej Bystrici (2009)

Verejný priestor a architekti

Verejný priestor a zákony

ZÁKON :

Vyhl. č. 532/2002 Z.z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie

§6, ods. 2 : Stavbu možno umiestniť na hranici pozemku, len ak jej umiestnením nebude trvalo obmedzené užívanie susedného pozemku na určený účel.

mesto

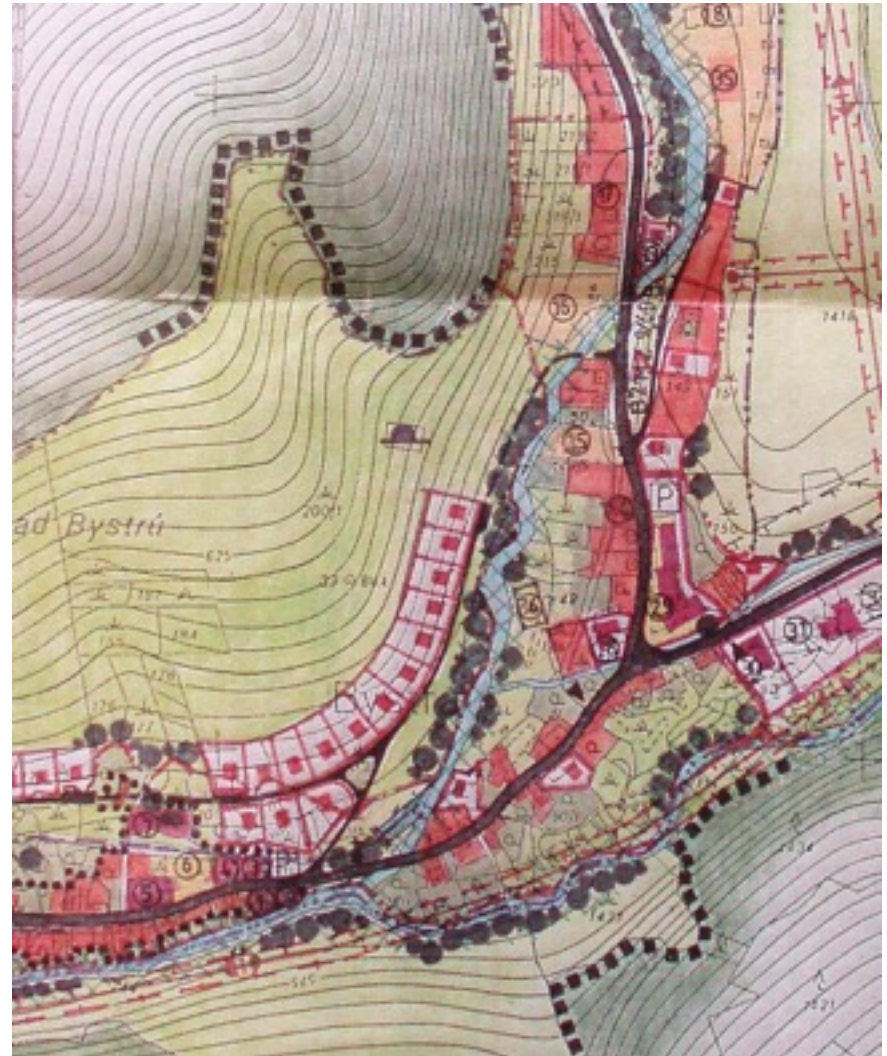
„pod“-mesto

PRAX :

Klauzula je vágna, v samosprávach veľakrát zle interpretovaná a nepriamo ničí urbanizmus a zasahuje mestotvornosť

Verejný priestor a zákony

- Nie sú iné zákonné páky pre zabezpečenie tvorby VP, okrem **Územného plánu**
- Nekompromisné presadzovanie **riešenia navrhovaného v UP** je dobrá stratégia - inak sa naruší koncept (ak už nie je narušený)
- Investori sa pred kúpou pozemku **málo informujú**, (čo je aj neskôr asi ich problém...)

Verejný priestor a zákony

- Vyhláška umožňuje výborne regulovať výstavbu - hmoty, ale nie priestor!
- Regulácia v UPN-Z sa často príliš striktne definuje, je tak veľmi skostnatelá a neumožňuje vzniknúť kreatívnym miestam...
- **V zmysle zákonov je ťažké zdefinovať**

priestor!

LEGENDA :

STAV	NÁVRH	
		OBJEKTY A PRIESTORY PRE INDIVIDUÁLNE BÝVANIE (RÓDINNÉ DOMY S PRÍSLUŠENSTVOM)
		OBJEKTY A PRIESTORY TECHNICKÝCH ZARIADENÍ V ÚZEMÍ
		OBJEKTY A PRIESTORY PRE AKTÍVNU REKREÁCIU A ŠPORT (TENIS, SQUASH, BADMINTON, FITNESS, IHRISKÁ a pod.)
		OBJEKTY A PRIESTORY PRE OBČIANSKU VYBAVENOSŤ PARKU (KULTÚRA A SPOLOČENSKÉ VYŽITIE, DROBNÉ SLUŽBY, STRAVOVANIE a pod.)
		OBJEKTY A PRIESTORY PRE PASÍVNY ODDYCH A REKREÁCIU (POBYTOVÁ LÚKA, PLÁŽ, DETSKÉ IHRISKÁ, HRV, NÁUČNÉ AKTIVITY a pod.)
		PEŠIE PRIESTORY PRE ZHROMAŽĎOVANIE A ROZPTYL (PEŠIE PLOCHY DOTVORENÉ SEDACÍM A INÝM MOBILIÁROM)
		PRIESTORY SÚKROMNÝCH ZÁHRAD PRI RÓDINNÝCH DOMOCH
		PLOCHY A HMOTY (IZOLAČNEJ) A SPRIEVODNEJ ZELENÉ AJ HODNOTNEJŠÍCH SPOLOČENSTIEV
		PLOCHY A HMOTY ROZPTYLENEJ ZELENÉ STROMOV A KROV SPRIEVODNÁ ZELEŇ PARKU, OSTATKY LUŽNÝCH LEŠOV KORYTA RIEKY
		LÍNIOVÉ A BODOVÉ PRIESTORY PEŠÍCH KOMUNIKÁCIÍ FUNKČNÝCH (NÁUČNÉ CHODNÍKY a pod.)
		LÍNIOVÉ PRIESTORY PEŠÍCH KOMUNIKÁCIÍ VO VYHRADENÝCH MIESTACH AJ OBSLUŽNE PREJADZNÉ
		LÍNIOVÉ PRIESTORY CYKLISTICKÝCH KOMUNIKÁCIÍ MESTSKÉHO CHARAKTERU S PREPOJENÍM NA SIŤ
		LÍNIOVÉ PRIESTORY CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÍ OBSLUŽNÝCH (KATEGÓRIA "C")
		LÍNIOVÉ PRIESTORY CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÍ MESTSKÝCH ZBERNÝCH (KATEGÓRIA "B")
		OBJEKTY A PRIESTORY PRE STATICKÚ DOPRAVU (PARKOVISKÁ DOPLNENÉ ZELEŇOU)
		STROMY STROMORADÍ, ALEJÍ, SKUPÍN A SOLITÉRY (TVORIACE KOMPOZIČNÉ PRVKY)
		VODNÉ PLOCHY A TOKY
		ÚZEMIA PODMÁČANÉ, MOKRADNÉ, ZATOPENÉ AKO SÚČASŤ BIOTOPU

Sme to, čo vidíme ?

Verejný priestor a zákony

- Viac staviame pre developerov - je to jednoduché a zákon to pozná, regulujeme STAVEBNÉ POZEMKY!
- menej tvoríme priestory pre ľudí - v zákonoch je málo opory pre tento koncept
- **V praxi - zákon NEPOZNÁ priestor - a teda ani priestorové plánovanie ako také...**

LEGENDA :

	HRANICE SAMOSTATNÝCH REGULAČNÝCH SEKTOROV V URBANIZOVANOM PRIESTORE
	OZNAČENIE REGULAČNÝCH SEKTOROV
	PERCENTUÁLNE VYJADRENIE MAX. PLOŠNEJ ZASTAVANOSTI PLOCH V SEKTORE
	PERCENTUÁLNE VYJADRENIE MIN. PLOŠNÉHO PODIELU ZELENE NA PLOCHE SEKTORU
	OBJEKTY URČENÉ NA ASANÁCIU
	STAVEBNÁ ČIARA DEFINUJÚCA MIN. PRIESTOR ULICE - LEN V MIESTACH, KDE JE MOŽNÁ ZÁSTAVBA
	OHRANIČENIA PLOCH, KTORÉ VYMEZUJÚ PRIESTORY PRE MOŽNÉ ZASTAVANIE STAVBAMI V DANOM ROZSAHU SEKTORU
	PLOCHY A PRIESTORY OCHRANNÝCH PÁSIEM KDE NIE JE MOŽNÉ ZASTAVANIE
	ZVÝŠENÉ POŽIADAVKY NA ARCHITEKTONICKÉ STVÁRNENIE BUDOV A FASÁD - VSTUPNÁ STRANA
	ZVÝŠENÉ POŽIADAVKY NA ARCHITEKTONICKÉ STVÁRNENIE PRIESTOROV, DOPLNENIE MOBILIÁROM
	MIESTA HLAVNÝCH VSTUPOV DO PRIESTOROV A/ALEBO FUNKČNÝCH CHODNÍKOV
	KOMPOZIČNE UCLENÉ PRIESTORY DEFINOVANÉ HMOFAMI BUDOV ALEBO ZELENE
	SMERY DŮLEŽITÝCH PRIEHADOV KTORÉ JE POTREBNÉ ZACHOVAŤ A PODPORIŤ
	ATRAKTÍVNE PEŠIE PRIESTORY S PRÍRODNÝMI PRVKAMI KTORÉ JE POTREBNÉ ZACHOVAŤ
	HLAVNÉ LÍNIOVÉ PREPOJENIA PRIESTOROV KOMPOZIČNE PODPorenÉ
	PERCEPTUÁLNE ATRAKTÍVNE MIESTA Z POHLADU NÁVŠTEVNÍKA PARKU
	KOMPOZIČNÉ AKCENTY V PRIESTORE

LEGENDA :

	HRANICA RIEŠENÉHO ÚZEMIA
	PERCEPTUÁLNE ATRAKTÍVNE MIESTA
	PARKOVÝ ALTÁNOK / PRÍSTREŠOK AJ PRÍSTREŠOK ZASTÁVKY AUTOBUSU
	VEREJNÉ WC S PRÍSLUŠENSTVOM
	MIESTO S INFORMÁCIAMI PRE NÁVŠTEVNÍKOV
	NÁRAĎOVŇA PRE ÚDRŽBU PARKU
	PRIESTORY PRE UMIESTNENIE VOĽNOČASOVÝCH AKTIVÍT
	VENČISKO PRE PSY S PRÍSLUŠENSTVOM
	OCHRANNÉ PÁSMA VODNÝCH TOKOV (RIEKA HRON 10,0M, KANÁL 5,0 M)
	OCHRANNÉ PÁSMA LETISKA SLIAČ S UDANÍM NADMORSKEJ VÝŠKY
	NAVRHOVANÁ STAVBA ALEBO ŠPORTOVISKO (PŘIBLIŽNÁ POLOHA)
	VODNÉ PLOCHY A TOKY
	ÚZEMIA PODMÁČANÉ, MOKRADNÉ, ZATOPENÉ AKO SÚČASŤ BIOTOPU

Verejný priestor a dobré i zlé príklady

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a dobré i zlé príklady

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a dobré i zlé príklady

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a dobré i zlé príklady

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a dobré i zlé príklady

Sme tým, čo vidíme ?

Verejný priestor a dobré i zlé príklady

Foto : Dušan Chovančák

Sme tým, čo vidíme ?

Ďakujem za pozornosť

